

BESLUT

2018-05-14

Dnr: 17/01477
och 1400**SAKEN**

Dokument inifrån, SVT1, 2017-05-03, 2017-05-10 och 2017-05-17, dokumentärserie om ett mordfall, samt *Gomorron Sverige* och *Aktuellt*, SVT1 respektive SVT2, 2017-05-17, inslag om dokumentärserie; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslaget i *Aktuellt* fälls. Granskningsnämnden anser att det strider mot kravet på opartiskhet.

Dokumentärserien i *Dokument inifrån* och inslaget i *Gomorron Sverige* frias. Nämnden anser att de inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

FÖRELÄGGANDE

SVT ska på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut.

SÄNDNINGARNA**Dokumentärserien i *Dokument inifrån***

Dokumentärserien i tre delar handlade om två bröder, A och B, som när de var fem och sju år gamla befanns skyldiga till mordet på den fyraårige pojken Kevin. Bland andra intervjuades de nu vuxna bröderna samt deras pappa och styvmamma. Också flera poliser som 1998 utredde mordet intervjuades, bland andra förundersökningsledaren K, förhørsledaren L och kriminalinspektören M. Minnesforskaren N, som medverkade som konsult i utredningen, omnämndes men lät sig inte intervjuas i dokumentären. I övrigt bestod programmen av arkivmaterial och utdrag ur polisens videofilmade förhör med pojkarna.

Första delen, den 3 maj 2017

Inledningsvis visades bland annat hur dokumentärfilmaren försökte få kontakt med bröderna och deras föräldrar över telefon. I ett av samtalen presenterade sig dokumentärfilmaren som journalist och sa att han jobbade för SVT. A, B och

föräldrarna uttryckte tvivel över om pojkarna verkligen hade begått mordet och sa att mycket var oklart. Dokumentärfilmarens speakerröst sa bland annat följande.

(Speaker) – Och bröderna, de hade på något sätt accepterat att de pekats ut som skyldiga, trots att de inte hade några som helst minnen av att ha begått mordet.

Senare intervjuades flera poliser som deltog i utredningen och följande sades.

(Speaker) – [Namn på polis] och [namn på polis] lät inte riktigt nöjda med det som utredningen kom fram till. Men det var inte de som förhörde bröderna. Det gjorde förhørsledaren [L]. [...] (L) – I den här utredningen så blev min huvudsakliga uppgift att hålla barnförhör. Och sedan utkristalliserades det sig då till att bli förhör med de här två pojkarna, som var lösningen på hela det här fallet. De kommer ju in och säger att de har sett någonting och har att berätta om det här. Att det var någonting som inte stämde riktigt, det kände jag första gången, när de kom in. Jag fick en feeling. Min, min reaktion, eller min spontana tanke är ju att – prata med barn, då kommer det att ta tid. Och i synnerhet om det då skulle visa sig att de verkligen har någonting med händelsen att göra. Då får man absolut tänka tid. (Speaker) – När vuxna misstänks för allvarliga brott har de nästan alltid med sig en försvarsadvokat. Men [B] och [A] fick aldrig någon advokat. Och i många av förhören var föräldrarna inte heller med. [...] Vid den här tiden rekommenderades polisen att bara förhöra barn en gång. Men [A] och [B] förhördes runt femton gånger var. [...] Bröderna har inga minnen av mordet. Men de har vissa minnen av förhören.

A och B berättade bland annat att de varit rädda och känt sig pressade i förhören. Föräldrarna sa att barnen, vad de kunde minnas, inte kommit med något erkännande under de förhör de varit med i. Efter det sades följande.

(Speaker) – Det finns en som borde kunna berätta om erkännandet. [K] ledde förundersökningen. En del vi pratar med, säger att han styrde med järnhand. [...] [K] har genom åren i flera intervjuer berättat om pojkarnas erkännande. Det ska ha varit mycket detaljerat. [...] (K) – Ja, det var i slutet av den här tremånadersperioden. Det kom ju successivt, men det riktiga erkännandet, det var ju när den äldre pojken berättade och klart, och gav klartecken till den yngre då, så att säga, att "Okej, vi berättar nu". Så det var ju på slutet vi fick hela historien, så att säga, va. [...] När de berättade om själva händelseförloppet... Då är de stenkla. Där var de stenkla, hur det hade gått till, vem som hade gjort vad, och allt det där. (Speaker) – Enligt [K] var erkännandet alltså mycket tydligt. Men när vi ber [L] och [M] att berätta om erkännandet, så händer något oväntat. Trots att det var de som höll i förhören, så har de en helt annan minnesbild än [K]. [...] (L) – Man kan ju inte säga att... att man... så här "Ja, jag erkänner det här". Så går det ju inte till. Så gick det inte till, utan det var ju att... fragment, detaljer, saker i berättelsen som gjorde att... nu känner vi att vi kan... nu är, vi nått i mål. Vi kan avsluta och överlämna det här till socialtjänsten. De får fortsätta arbetet. (M) – Det är inget erkännande i den bemärkelsen, som man får från en... en vuxen gärningsman. Utan här... här är det ju en liten kille som berättar om detaljer. Hur det var, när de var nere vid sjön. (L) – Efterhand som det... kom det ju pö om pö saker som gjorde att man, ja... förstod att det här kan man inte berätta om man inte har varit... på platsen, i stort sett – så småningom blev det till att på något sätt involverad. (M) – Ja, jag vill inte kalla det för ett erkännande. Jag vill inte uttrycka det så, utan de... de började berätta om... om detaljer från när de var nere vid sjön. (L) – Det var ju inte så att man fick någon sammanhängande berättelse här. Någon story, så. Utan det var ju fragment.

Andra delen, den 10 maj 2017

I andra delen av dokumentären sades bland annat följande.

(Speaker) – För att kunna förstå Kevinutredningen måste man ha tag i förundersökningsprotokollet. Men eftersom det inte blev någon rättegång så blev förundersökningen aldrig offentlig. Varken [A] och [B] eller deras föräldrar har läst protokollet och det har nästan ingen annan heller gjort. Det som är känt om utredningen kommer i princip från en enda person – förundersökningsledaren [K]. [...] Det var [K] själv som ganska tidigt lanserade teorin att Kevin dödats av andra barn. (K) – Ja, jag tror det var en vecka, när jag gjorde bedömningen att barnspåret skulle öppnas upp. Innerst inne ville jag inte tro på det, va. Men min intuition och känsla och... vad den nu var, så att det gjorde, att det här stämmer inte, alltså.

Senare sa speakerrösten att *Dokument inifrån* fick del av förundersökningen. Korta sekvenser ur flera förhör visades och bland annat följande sades.

(Speaker) – För att kunna förstå vad som händer i de här förhören så måste vi veta hur [B] och [A] hamnade i [polisens] förhörssrum. Kevin dog på sommarlovets sista dag. Den kvällen hade det vimlat av barn runt skolan och fotbollsplanen nere vid vattnet. Skräcken spred sig i [ortsnamn]. Alla visste att en barnamördare gick lös. [...] Det fanns inga tekniska bevis som knöt någon till mordet. Så polisens enda chans att snabbt lösa mordgåtan, det var att hitta vittnen. [...] [A och B:s familj] får också besök av poliser som ställer frågor om Kevin, som ju var [A:s] bästa kompis. (Pappa) – Polisen kom ju in och knackade på dörren. Han gick ju runt då, i hela bostadsområdet, gjorde de, då. Och då kom han in till oss och så satte vi oss där, både jag och barnen, i vardagsrummet. (Speaker) – De berättade för polisen, att de haft vänner hemma på middag. Efter maten hade [B], [A] och den andra familjens barn gått ut och lekt en stund utanför huset. (Pappa) – Då satte vi oss i köket, vi vuxna då, för då såg vi dem utanför där också, då, och pratade lite grann och vi tittade ut då och då, och sedan... Nej, det var en helt normal söndag, kan man säga. Vi skulle åka iväg och fiska också sen på kvällen, lite senare då, när det var lite mer svalare och sådant, för det var en skapligt varm dag. [...] (Speaker) – Polisens dörrknackning fortsätter hela veckan efter mordet. Man får tips om att en grupp 13-åringar varit vid skolan, som ligger nära vattnet, under de timmar då polisen tror att Kevin dog. Man finkammar [ortsnamn] efter vittnen. Sex dagar efter mordet kör [pappan] på eget initiativ in [styvmamman] och barnen till polisen. (Pappa) – Vi var hos svärföräldrarna på en lördag och då vet jag att [styvmamman] reagerade mot någonting som barnen hade sagt. Och då sa jag det, men då åker vi in. (Speaker) – Det var [B] som hade berättat att han på söndagseftermiddagen sett några äldre barn prata med Kevin. Det var just den sortens upplysningar som polisen frågade efter. (Styvmamma) – Nej, det var ju så. Det var ju därför vi tog kontakt med polisen. (Reporter) – Att det verkade som att de hade sett någonting? (Styvmamma) – Ja. Ja, det var precis, som de där pojkarna, som var några år äldre än dem, då. Och det är väl det de ska gå in och berätta där då. (Speaker) – Under bilfärden till polishuset [...] säger femåriga [A] att han också har saker att berätta. Han påstår att han själv såg när hans bästa kompis mördades. Det här är en helt ny uppgift, som ingen i familjen hört tidigare. (Speaker) – Därför sitter [A] här. Och det är inte som misstänkt gärningsman, utan som möjligt vittne.

En längre sekvens visades ur ett förhör med A, som hade sin styvmamma med sig. A sa först flera gånger att han inte visste något om mordet, men sa sedan att Kevin blivit knivmördad. Speakerrösten sa då följande

(Speaker) – Polisen vet att Kevin inte mördades med kniv. Han hittades strypt. Men det är en sekretessbelagd uppgift, så polisen berättar inte för [styvmamman] att det [A] säger är fel.

Ett förhör med B visades också. Han sa bland annat att A berättat för honom att han sett Kevin bli mördad. Speakerrösten sa att barnen inte sagt något om detta tidigare och att styvmamman blev så chockad att hon senare på kvällen åkte till psykakuten och blev inlagd. Senare visades ännu ett förhör med A på en flytbrygga. Speakern sa att A nu ändrat sin historia och i stället sa att han sett en äldre pojke sparka i Kevin i vattnet. Också följande sades.

(Speaker) – Och berättelsen blir allt svårare att förstå. För när polisen gör ett nytt förhör med [B] kommer han också med en ny historia. Nu säger [B] att han redan på mordkvällen berättade för [styvmamman] och [pappan] att [A] varit nere vid vattnet och sett Kevin bli mördad. [...] Att barnen skulle ha berättat detta för sina föräldrar på morddagen är en helt ny uppgift för polisen. Och nu tycks man vilja kontrollera om det [B] säger verkligen är sant. I förundersökningen ser jag att polisen förhörde den familj som åt middag hemma hos [föräldrarna] samma dag som Kevin dog. Efter maten hade barnen lekt på gården utanför huset i cirka en timme, innan allihop åkte och fiskade. Vi hittar ett videoförhör med familjens äldste son, som då var tio år gammal. (L, ur förhör) – Åkte någon av er iväg någonstans innan ni åkte och fiskade? (Tioåring, ur förhör) – Nej. [...] (Speaker) – Polisen vill veta om [A] försvunnit iväg på egen hand under lekstunden. Kunde han ha varit nere och sett något vid vattnet?

Tioåringen sa i förhöret att A var med och lekte hela tiden och inte försvann iväg någonstans. Sedan sades följande.

(Speaker) – Man förhör också föräldrarna [i den gästade familjen]. Mamman säger att hon var orolig för sin fyraåring, så hon höll koll ut genom köksfönstret. Hon såg att alla barnen lekte tillsammans på gatan. Pappan i familjen säger att [A] och [B] varit precis som vanligt, när man gav sig iväg ut på fisketuren. Ingenting tydde på att de varit med om något ovanligt. Och ingen hade sagt ett ord om Kevin. [...] Men polisen bestämmer sig för att också förhöra [styvmamman], trots att hon precis blivit inlagd på psykakuten. Och det som nu händer ska så småningom få stor betydelse för hela Kevin-utredningen. [...] Här finns ingen videoinspelning. Bara polisens korta referat av vad som hände. Först säger [styvmamman] att hon inte minns att [B] berättat något om Kevin på morddagen. Men polisen fortsätter att ställa frågor. Och enligt deras referat, började hon gråta och blev alltmer uppriven. Till slut gick hon med på att [B] kanske sagt något om Kevin. [...] I dag tror [styvmamman] att hon blev förvirrad när polisen frågade ut henne på psykakuten. (Styvmamma) – Ja, när det blir ett sådant, riktigt också i huvudet på en... En har mycket att tänka på och så där sedan så pratar kanske folk i munnen på en och allt det där. (Reporter) – Du menar att poliserna tryckte på lite grann där? (Styvmamma) – Ja. Ja, precis. Och då går, gick man väl med på det, tyvärr. Alltså, för en tänker "Ja, det kanske var så då" och... (Speaker) – [Pappan] förhörs också. Han säger att ingen pratade om Kevin på söndagskvällen. Han beskriver middagen och fisketuren på samma sätt som den gästade familjen gjort i polisförhören. Men han säger också, att om [styvmamman] minns att [B] pratade om Kevin, då litat han på det. (Pappa) – Det hon säger, ja, men det kan vara så. Det är klart jag litat på min fru. Det gör jag ju givetvis, då. Så, vad som har påverkat mig, ja, det är... jag tror på [styvmamman]. Det kanske är så. Men... Ja, jag har inte, jag känner inte att jag har hört det. Jag har hört det av [styvmamman]. Måste jag säga. (Speaker) – [Styvmamman] är alltså den enda som bekräftar att [B] sagt något om Kevin på söndagskvällen. Men polisen satsar på att det är hon som minns rätt och alla

andra som minns fel. De tror att femåringen verkligen kan ha sett mordet. Och det här presenterar [K] som ett genombrott. [...] Femårige [A] är nu polisens huvudvittne.

Senare intervjuades två personer som misstänktes för mordet när de var 13 år gamla. De berättade bland annat om polisens förhör med dem. Det visades även sekvenser ur förhör med A där han skulle peka ut den som mördat Kevin i en skolkatalog. Speakern sa att en av utredarna noterade att A pekade ut flera pojkar som till ålder och utseende var mycket olika. Efter det sades följande.

(K) – Det kommer någon slags frustration, en känsla. "Vi kommer inte lyckas på det här, alltså. Vad, vad är det som händer? Vi har ju inga uppgifter. [...] Vi har gått igenom alltihop och allt är tomt, va, men..." Och samtidigt så börjar man förbereda sig. "Har... Kommer vi inte längre? Hur ska vi hantera det massmedialt? Hur ska vi hantera det mot samhället?" Det gjorde ju att man sov ju nästan ingenting på nätterna.
(Speaker) – Och kanske är det frustration som driver [K] att göra något, som måste vara ganska unikt i svensk kriminalhistoria. Han går in och sätter press på femåringen.

I sekvenser ur K:s förhör med A visades hur han försökte få pojken att peka ut mördaren i en skolkatalog. Sedan sades följande.

(Speaker) – Så här långt har [A] hela tiden sagt, att det bara var han själv som såg hur någon puttade Kevin i vattnet. Men nu ställer [K] en fråga, som får honom att återigen ändra sin historia. (K, ur förhör) – Bror din, då, var han med till vattnet? Såg han vad som hände? (A, ur förhör) – Ja. (K, ur förhör) – Va? Var han också med vid vattnet? Var han med på bryggan också? (A, ur förhör) – Ja. (Speaker) – [A] svarar alltså plötsligt att [B] också var med på bryggan. Det är en helt ny uppgift. [...] Och nu är det som om [K] börjar misstänka att [A] och [B] gemensamt döljer något.

Ett längre utdrag ur förhöret visades där K bland annat frågade om B gjort något på Kevin och A flera gånger svarade omväxlande jakande och nekande. Det visades också ett förhör med B där han förnekade att han varit vid vattnet. Efter det sa speakern att polisen använt sig av olaglig telefonavlyssning mot de två misstänkta 13-åringarna, men att avlyssningen visade att de inte haft något med mordet att göra. I slutet av programmet sades följande samtidigt som bland annat delar ur förhören visades.

(Speaker) – Det har gått två månader sedan Kevin dog. De huvudmisstänkta är borta ur utredningen. Men [K] ger inte upp. Han har anlitat minnesforskaren [N]. Vid den här tiden har han stjärnstatus som rådgivare i mordutredningarna kring Thomas Quick. Nu är han också Kevinutredningens egen minnesexpert. Det är med [N:s] hjälp som [A] och [B] görs till Kevinutredningens nya huvudmisstänkta. [...] (N, arkiv) – Det tog tid. Det tog ungefär två och en halv månad. Och det är man ju inte van vid, att förhöra barn under så lång tid. Men, det är det som krävs för att barnen ska förmå sig att närma sig en så pass svår upplevelse, eller handling, då. (Speaker) – Nu ska utredningen gå in i ett nytt skede. [...] Man ska använda något, som senare beskrivs som en ny metod för att förhöra barn. [...] [A] och [B] är misstänkta för mord. Trots att flera vittnen sagt att de knappast kan ha varit nere vid vattnet kvällen då Kevin dog. [...] Det verkar som att pojkarna i förhörsrummet har det som brukar kallas för – ett alibi.

Tredje delen, den 17 maj 2017

I tredje och sista delen av dokumentären sades bland annat följande.

(Speaker) – Femåriga [A] har pratat om ett knivmord och en drunkning. Alla hans historier har kretsat kring [en flytbrygga]. [B] har bara bekräftat sin lillebrors historier. Han har inte själv sett något. [...] Allt bröderna sagt om mordet är fel. Men ändå ses de nu som skäligen misstänkta för att ha dödat Kevin. [...] Det här kan tyckas märkligt. Men det finns en förklaring. (K) – Jag har ju alltid varit intresserad av det psykologiska också, va. Ja, vi visste ju, att det fanns ju inga knivskador på, på pojken, så att säga. Men att han säger kniv, det kan ju vara en träkniv. För barn, det måste vi också lära oss, att det de säger, det är ju inte samma... En kniv för oss, det kanske är en, stål och allt det där, men en kniv för barn, det kunde vara en pinne. Jag ville ha någon som kunde tolka lite grann, orden som barnen sa. Vad som finns bakom, va. Vad är fantasi och vad är sanning? Kan ett barn som är fem år ljuga? Eller kan de inte ljuga? (Speaker) – För att få svar på frågorna kontaktade [K] en expert. Minnesforskaren [N] var vid den här tiden polisens konsult i fallet Thomas Quick. [N] menade att Thomas Quick kunde ha förträngt minnesbilder om morden han erkände. Quick behövde alltså hjälp att återhämta sina minnen. Men redan 1998 var det starkt ifrågasatt om bortträngda minnen överhuvudtaget existerar. (N, arkiv) – Ja. När jag säger att det existerar, så säger jag att vi har sett fall där personer har blockerat bort minnen som senare kan återhämtas. Det är ovanliga fenomen, men det existerar. (Speaker) – I dag vet vi att Thomas Quick inte var någon seriemördare. Och att hela Quickutredningen är en rättsskandal. Men 1998 hade [N] stjärnstatus. Och nu blev han konsult också i Kevinutredningen. [N] har tackat nej till att vara med i den här dokumentären. Men han har berättat om sin roll i Kevinfallet i andra sammanhang.

Efter det hördes N berätta om sitt arbete med fallet samtidigt som bilder ur förhören med pojkarna visades. Följande sades.

(N, arkiv) – Jag fick ju videofilmer skickade till mig och utskrifter av förhören och tog del av de här... Och sedan hade vi telefonkontakt, då, och... ja, förmedlade information till varandra. (K) – Jag skickade förhören då till honom. Och han kom ganska fort med utlåtande. Och det visade sig att, det var ju klockrent. Han kunde ju, han kunde ju läsa ut att de hade mer information att lämna om själva händelsen, va. Kunde han ju läsa ut. (Speaker) – [N] övertygade alltså polisen om att bröderna hade mer att berätta om Kevins död. (L) – Han läste ju barnspråk på ett annat sätt. Och kunde se att... Det här kan stå för flera olika saker. Och så här säger barn, när det brukar vara så och så. (Speaker) – Och som utredningens konsult gav [N] återkommande råd om hur bröderna skulle förhöras. Han rekommenderade många och täta förhör. (N, arkiv) – Allra väsentligast, det är att bygga upp tillit, förtroende, i förhörssituationen. Och det tar ju oftast tid... tid, så att man får göra det vid några tillfällen, innan man kommer in på, direkta ärendet i sig, va.

Speakerrösten sa att polisen till och med uppmuntrade föräldrarna att prata med pojkarna om mordet.

(L) – Pratar man om det, kan det komma någonting på kvällen. Om barnen duschar, badar i samband med att man ... ja, lägger sig. Om man la barnen för kvällen för att sova och kanske läser någon saga. "Kommer det någonting då? Notera ned och berätta! Hör av dig i morgon." (Styvmamma) – Vi skulle hjälpa dem att få fram, för de var ju inte nöjda, det förstod vi ju. De hade ju inte fått fram det, utan vi skulle fråga dem och fråga dem och fråga dem och skriva ner allt, allt, allt de sa. [...] (Speaker) – De vuxnas förväntan tycks påverka barnen. [A] kommer med fantasifulla historier om vad han sett och gjort. Ibland är det två gubbar som bråkat med Kevin. Andra gånger har han själv fällt Kevin på bryggan. Eller också är det [B] som sparkat honom i vattnet. [B] konfronteras flera gånger med vad [A] sagt. [...] (Speaker) – Förhören avlöser varandra. Och steg för steg förändras också [B:s] berättelse. Han går med på att han varit med [A] på flytbryggan. Och han säger att han sett andra barn bråka med Kevin.

Men brödernas historier handlar fortfarande om en drunkning vid flytbryggan. En drunkning som polisen vet aldrig har hänt.

Därefter återvände speakerrösten till frågan om pojkarnas alibi och bland annat följande sades.

(Speaker) – Vid den här tiden har polisen flera gånger försökt att spräcka brödernas alibin. På mordkvällen hade de umgåtts med en tioårig pojke och hans familj. Polisen har förhört den gästande familjen många gånger. Och de har konsekvent stått fast vid, att pojkarna rimligen inte var vid vattnet kvällen då Kevin dog. Nu gör polisen ett sista försök att få tioåringen att ändra sig. [...] Tioåringen står fast vid det han sagt. Och nu händer något häpnadsväckande. De sammanlagt fjorton förhör som hållits med den gästande familjen läggs åt sidan. I stället bestämmer sig polisen för att förhöra [styvmamman]. De frågar henne om [B] var blöt när han kom in efter lekstunden. Ingen har vittnat om det. Och först minns inte heller [styvmamman] några blöta kläder. Men efter en stund säger hon att hon ser händelsen framför sig "som i en dimma". Och till slut blir hon övertygad om att [B] ändå hade blöta byxor. (Reporter) – Då är det ju som att du minns vad som helst, som de än frågar dig om, nästan? (Styvmamma) – Ja. Ja, ja, ja, ja. Men det är... det är knappt. Men det är väl, är väl... jag mätte väl inte bra, alltså... Jag vet inte. (Reporter) – Du var sönderstressad? (Styvmamma) – Ja. Ja, jag var ju det. (Reporter) – Och [pappan] med? (Styvmamma) – Ja. (Speaker) – När [pappan] förstår att polisen misstänker hans barn för mord, bryter han samman. De fyra sista veckorna av utredningen ligger han inlagd på psyket.

Speakerrösten sa att pappan mätte mycket dåligt och enligt journalen gav ett avskärmat intryck och stirrade tomt framför sig. Speakern sa också följande.

Men polisen fortsätter att förhöra [pappan] medan han är inlagd på psyket. Och en natt i mitten av oktober, när [pappan] fått narkotikaklassade sömnmedel, tycker han sig minnas att [B] på mordkvällen kom in och ritade en teckning. Den ska ha föreställt Kevin i vattnet vid flytbryggan. [Pappan] skrev och ritade sina nya minnesbilder i en anteckningsbok, som han gav till polisen. I efterhand har polisen använt den här sortens uppgifter från [styvmamman] och [pappan] som ett argument för att bröderna ändå var vid vattnet när Kevin dog. Alibit har man inte låtsats om på 18 år.

Efter det sades följande.

(Speaker) – Det är två veckor kvar av utredningen. Bröderna har nu förhört sammanlagt 28 gånger. Men de har inte erkänt något mord. Polisen vänder sig till [N] och ber om hjälp. (M) – Vi hade träffat [N] och han kom upp till oss och pratade med oss om att, det är svårt för barn att minnas, om det är något riktigt sådant här, traumatisk upplevelse som man har varit med om. Det gällde att försöka föra dem tillbaka till situationen, liksom, med stämningen och... han pratade om allt... Ljus. Ljud. Lukter. Allt, för att försöka att... hjälpa dem få, få, få kontakt med sina egna minnen. De är så jobbiga, alltså, de är... de blir förträngda, liksom. (Speaker) – [N] kommer personligen till [orten]. Han ska hjälpa polisen med en mycket speciell typ av vallning. Polisen hoppas att [A] ska få kontakt med bortträngda minnen av Kevins död.

Det visades flera längre sekvenser ur polisens video av vallningen där L frågade ut A och B var för sig på en flytbrygga. Med sig hade de en stor docka som skulle föreställa Kevin. Efter det intervjuades L och följande sades.

(L) – Han sätter sig på bryggan där och så... Gick in i sig själv. Slöt sig. Så satt vi länge. Och det var... Det var ju så bra att ha den här proffshjälpen. (Reporter) – Vilka

hade du som hjälpte dig då, i hörsnäckan? (L) – [N], i första hand. (Speaker) – Via hörsnäckan har [N] direktkontakt med [L]. Och nu verkar det som att hon försöker locka fram bortträngda minnen. (L, ur förhör) – Är det något du glömt, så går vi tillbaka till bilden du ser framför dig när du tänker. Det där som nästan var framme när du skulle berätta. Det gick här från bakhuvudet fram, fram, fram. Hur långt har det hunnit nu?

Speakern sa att L försökte men inte lyckades få B att prata om ett strykmord. I stället berättade han bara om en drunkning. Sedan sades följande.

(Speaker) – Men även om [B] hade berättat om ett mord på bryggan, så hade det bara gett polisen nya problem. För Kevins kropp hittades inte där, utan 30 meter därifrån, på en lastpall en bit ut i vattnet. (Kriminaltekniker) – Det dök ju upp under resans gång, i förhör här, att det skulle ha hänt på en brygg, flytbrygga längre bort. Men mellan flytbryggan och där kroppen anträffades är det en väldigt oländig terräng, med snår och stenmurar och grejer. Och det, det kunde vi avfärda snabbt också då, kriminaltekniskt, att det klarar inte en femåring och en sjuåring, att bära Kevin den vägen utan att han skulle ha fått skador. Det är helt uteslutet. Han hade inga skador överhuvudtaget, vad jag kommer ihåg, på benen eller något. Inga hudavskrapningar eller något. Och de hade inte fixat det, om det skulle ha hänt på flytbryggan. Aldrig. (Speaker) – Det finns inga tekniska bevis och inga vittnen. Bröderna verkar ha ett starkt alibi. Och polisens egen tekniker har alltså slagit fast, att [A] och [B] inte kan ha flyttat Kevin till fyndplatsen. Men det är som om inget av det här spelar någon roll. En vecka efter den misslyckade vallningen sätter sig [A] och [B] i [polisens] förhörssal för allra sista gången. De ska snart pekats ut som Kevins mördare. Och enligt [L] och [M] är det nu, i utredningens absoluta slutskede, som bevisen kommer för att det var de som dödade Kevin. (L) – Det som ändå blir det avgörande i... i vårt tänk – eller blev det avgörande i vårt tänk, det är ju det att de berättar ändå sådana saker som ingen annan kan veta. (M) – Vi hade ju till exempel haft möte med rättsläkarna och, och visste hur, vilka skador som fanns på Kevins kropp och, och så där, va. (Speaker) – Skadorna på Kevins kropp var vid den här tiden hemliga. De kunde bara polisen och Kevins mördare känna till. [...] Det är alltså i sista förhören med [A] och [B] som vi ska få höra dem beskriva Kevins skador.

Flera längre sekvenser ur förhören visades. Bland annat visades hur förhørsledaren i början av respektive förhör berättade för A och B att Kevin hade haft blåmärken på halsen när han hittades. Hon frågade dem sedan flera gånger vad de hade gjort för att Kevin skulle få märkena. Speakern sa bland annat att förhöret med A pågick i två timmar. Senare visades hur M tittade på videobilder av sitt eget förhör med B. Bland annat följande sades.

(Reporter) – Vad känner du när du ser det här? (M) – Att det finns absolut inget värde i att prata med någon på det sätt, det han säger och svarar där, det... kan det inte finnas något värde i. (Speaker) – Förhöret med [B] pågår i fyra och en halv timme. Men poliserna lyckas aldrig få honom att säga att han dödade Kevin. Senare samma kväll pratar [K] med [A]. Samtalet spelas inte in. Allt som finns är ett kort referat, skrivet av [K] själv. Han hävdar att [A] berättade att [B] kvävde Kevin med en pinne. Och att bröderna sedan tillsammans släpade kroppen till lastpallen. Dagen efter görs ett nytt förhör med [A], som inte heller videobandas. Man försöker få honom att upprepa anklagelsen mot [B]. Men det går dåligt. Femåringen verkar inte förstå vad förhørsledaren pratar om. Men till slut svarar han ja på frågan om [B] pressade en pinne mot Kevins hals. [B] förhörs aldrig mer. Och får alltså inte ens svara på den påstådda anklagelsen. Jag har gått igenom alla förhören. Det finns inget erkännande.

Arkivbilder av polisens presskonferens visades och följande sades.

(K, arkiv) – Det är cirka tre veckor sedan som läkningsprocessen och den uppbyggnad vi hade gjort i gruppen börjar ge resultat tillsammans med psykologer och professor [N]. Då man tror att det är viktigast att kanske få en berättelse efter två, tre dagar, va. Men barn glömmer inte sådant här, va. Men de kan förtränga det. Och det gäller att skapa nycklar till det. (Reporter, arkiv) – Har barnen erkänt att de, att det var de som dödade Kevin? (K, arkiv) – Ja, barnen har berättat det. (Reporter, arkiv) – Polisiärt är det här avslutat nu då? (K, arkiv) – Polisiärt är det här avslutat, ja.

Sedan sades bland annat följande.

(Speaker) – I över 18 år har [K:s] felaktiga bild av Kevinutredningen stått oemotsagd. [...] Vi gjorde flera intervjuer med [K]. Men när vi ville prata med honom om de mycket allvarliga bristerna i förundersökningen, då valde han att avboka intervjun. [...] Professor [N] har inte velat vara med i den här dokumentären. Men genom åren har han i flera sammanhang förklarat hur nöjd han är med utredningen. (N, arkiv) – Det tycker jag att man har varit exemplarisk i den här utredningen i [ort] att utredarna och inklusive då, [K], som har lett undersökningen... Man har verkligen bemödat sig att skapa den här förtroendefulla situationen. För det ju oftast inte bara att hitta minnen, söka minnen, utan orka möta minnen, va.

Inslaget i *Gomorron Sverige*

Inslaget sändes på morgonen samma dag som den sista delen i dokumentärserien skulle sändas. Den journalist som gjort dokumentären intervjuades och en sekvens ur den tredje delen visades. Bland annat följande sades.

(Programledare 1) – Nu har det ju gått två veckor och det här har fått väldigt mycket uppmärksamhet, naturligtvis kommer ju då kritik från olika håll också. Dels polisen [K], som ju verkligen är... är i fokus i den här serien. I Expressen så säger han att "men ni visar ju inte alla detaljer, som kunde tala till polisutredningens fördel". Vad, vad säger du om det? (Journalist) – Alltså, den här polisutredningen har ju i 18 år, oemotsagda, kunnat sprida en bild av vad som hände. Och det vi nu visar är ju vad som egentligen hände. Nu säger han detta, innan han har sett del tre. Jag tror att han får väldigt svårt att hävda att vi undanhåller någonting väsentligt. När del tre har sänts. Därför, då kommer alla förstå vad som har hänt. Och att han går ut innan, det är ju därför att han antagligen anar, att det kommer att bli väldigt svårt för honom att visa sig på öppen gata efter det här. Så att det där tar jag inte på allvar, va.

Programledaren sa sedan att även en tidigare pressombudsman kritiserat Sveriges Television (SVT) för att ha använt lögnar och agerat domstol. I slutet av intervjun frågade den andra programledaren om journalisten hade kontakt med A och B och undrade hur de mådde. Sedan sades bland annat följande.

(Pgl 1) – Är förhoppningen för dem att, efter tredje och sista delen ikväll, så kommer de att kunna gå som vanligt folk på gatan, med, raka i ryggen? (Journalist) – Ja. Alltså, i slutet på den här dokumentären, så kommer ni ju att få se hur de reagerar, när sanningen går upp för dem. Och det är starka, starka bilder, alltså.

Inslagen i *Aktuellt*

Aktuellt sändes direkt efter tredje delen i *Dokument inifrån* och en stor del av sändningen handlade om dokumentären och mordfallet. Inledningsvis intervjuades en professor i kriminologi i studion och bland annat följande sades.

(Programledare 1) – Efter att ha sett de här tre programmen, vilken är din reaktion?
 (Professor) – Nja, det... sådana för, förhör får man inte hålla. Och på den punkten är regelverket mycket tydligt, när det gäller barnförhör, 1998 så – det går inte. Det, det strider tvärt mot de anvisningar som gäller för barnförhör. (Pgl 1) – Och vilken är förklaringen till att det blev så? (Professor) – Ja, ja – det ska ju inte få ske, va, så att... Förklaringen, i juridiska termer, är att de som har hållit i de här förhören, har gjort sig skyldiga till ett tjänstefel. Och det kan inte uteslutas att det är betydligt värre än så. När jag ser de här, så tänker jag, att det här är ju ganska bra exempel på den typ av psykisk misshandel mot barn, som, som konstituerar just ett ansvar. Straffrättsligt ansvar för ett grovt misshandelsbrott. (Pgl 1) – Och du säger tjänstefel. Finns det någon möjlighet att, menar du, att ställa de här personerna till svars? (Professor) – Nej, det är ju preskriberat.

Lite senare sa en av programledarna att K tackat nej till att vara med i *Aktuellt* och att N tackat ja till att medverka, men inte längre sa sig ha möjlighet. Hon sa också att fler andra poliser som var delaktiga i utredningen avböjt medverkan i programmet. Deras namn rullade förbi på en skärm i bakgrunden. Programledaren sa att K kommit med hård kritik mot *Dokument inifrån* i Expressen, varpå ett inslag där han intervjuades visades. K sa bland annat att det inte var rättvist att SVT undanhöll ganska viktiga fakta i ärendet. En reporter sa att K bland annat syftade på dagboksanteckningar från pojkarnas pappa och uppgifter som föräldrarna lämnat till polisen. K sa också att SVT inte uppgett i vilket syfte som poliserna intervjuades. Därefter intervjuades journalisten som gjort dokumentären i studion och bland annat följande sades.

(Programledare 2) – Vi hör ju här, att [K], han är kritisk till dig. Han tycker att du har lurat dem. De har pratat med er, utan att de riktigt har förstått vad syftet var, så att säga. Hur rättfärdigar du det där? (Journalist) – Nej, men det är ju inte sant. Det, det han säger, är inte alls sant. [...] (Pgl 2) – Så det där som han säger, med att ni sa att ni skulle prata om samverkan mellan socialtjänsten och psykologer och polisen, stämmer inte det? (Journalist) – Nej, alltså, det är klart att vi inte ska göra en tv-serie om samverkan mellan sociala myndigheter och polisen. Det är helt befängt. Alla de här intervjuerna vi gör handlar ju uteslutande om mordet, förhörsmetoder. Det ser vi ju i dokumentären. Han pratar ju bara om mordet. Jag skulle säga, att [K] har alltså ljugit i 18 år. Som vi ser i slutet på den här tredje delen, så ser vi att han gör en kalkylerad lögn om de här pojkarnas erkännanden. En väldigt avancerad lögn, alltså. Han säger att det finns en log, en detaljerad berättelse. Som ju bevisligen inte finns. (Pgl 2) – Nu är han ju inte här... (Journalist) – Nej... (Pgl 2) – ...och kan försvara sig... (Journalist) – Han har tackat nej till att komma hit. (Pgl 2) – Ja. (Journalist) – Och han har också tackat nej till att ställa upp på en slutintervju med oss, där han skulle förklara varför han har gömt undan ett alibi, varför han har ljugit om det här erkännandet i alla dessa år. (Pgl 2) – Han, han menar ju liksom att ni visar upp... att ni gör lite det, som ni anklagar honom för. Att ni väljer ut det som passar, liksom, er tes och att... undanhåller då fakta, som talar emot er tes, så att säga... (Journalist) – Nej, det är inte sant. (Pgl 2) – Det, det är hårdvinklat, tycker han. Vad säger du om... (Journalist) – Nu är det ju så att förundersökningen är ju återupptagen. Och jag lovar att de här pojkarna kommer att bli avförda från den här utredningen, därför att det finns inte någon som helst bevisning mot dem. Alltihop är fabricerat. Och jag skulle vilja säga, att hela Kevinutredningen egentligen slutar med ett kalkylerat bedrägeri. Som den här mannen alltså, står för. Och det är ju... (Pgl 2) – Varför skulle han ha gjort det? (Journalist) – Därför att han inte ville erkänna att han inte kunde lösa fallet. Det är det vi berättar... (Pgl 2) – Han ville få en snabb lösning? (Journalist) – Han ville ha en lösning, alltså. Han hade, han hade tagit så stora resurser i anspråk, han hade lovat så mycket, så

att... Och han hade JO-anmälningar på sig. Att i det läget gå ut och säga "Vi har ingenting, vi har gjort tillslag mot skolor, vi har tagit en massa små barn och förhört dem på ett sätt som är fullständigt regelvidrigt". [...] Han hade ju blivit fullständigt... Han hade ju... fått sparken. Han säger ju själv, att, att han antagligen skulle få sluta som polis. Det säger han ju i våra intervjuer. Så han hade ju alla skäl att göra det här.

Programledaren frågade sedan om pappans anteckningar och sa att K sagt att de var en viktig pusselbit.

(Journalist) – Det är första gången han någonsin har sagt det på 18 år. De här anteckningarna kommer... De tillkommer i ett läge i slutet på oktober, två månader efter mordet, när hans pappa, alltså barnens pappa, ligger på psyket, medicinerad, nedbruten, får inte träffa sina barn. Och han blir gång på gång anklagad av polisen för att inte samarbeta. För att förneka att barnen är inblandade. Och till slut, för att överhuvudtaget få en chans att träffa sina barn, så sitter han en natt och skriver ner en historia, som är i allt väsentligt barnens berättelse som polisen har... (Pgl 2) – Men har de inget värde... Spelar de där anteckningarna ingen som helst roll, då... (Journalist) – Nej. (Pgl 2) – ...de har inget värde, menar du? (Journalist) – Nej, självklart inte. Om man vet hur de har tillkommit, så har de inget värde. Och det är väldigt intressant att se, att då [K], alltså i den här intervjun med Expressen, på allvar påstår att det här skulle vara en dagboksanteckning från augusti. För det är vad han säger. Det visar ju alltså, att han har ju ingen som helst respekt för sanning, hederlighet och vanlig mänsklig anständighet. Det här är en mycket, mycket, mycket ful filur. (Pgl 2) – Det är, kan vara svårt för alla att hänga med i alla detaljer kring detta. Han, [K] själv, är alltså inte här. Vi får se om vi får höra honom.

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna, däribland K och N, anser sammanfattningsvis att sändningarna strider mot kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

Dokumentärserien i *Dokument inifrån*

Avgörande delar av polisförhören med pojkarna och anteckningar av pappan undanhölls
Dokumentären förmedlade intrycket att pojkarna genomgående gav vaga och motstridiga uppgifter och att deras berättelser långt ifrån innebar ett erkännande att de orsakat Kevins död. Tittarna gavs intrycket att bröderna hade utsatts för ett justitiemord och att bevisningen mot dem var mer eller mindre konstruerad.

SVT undanhöll dock tittarna uppgifter ur de två avslutande polisförhören med pojkarna och anteckningar som deras pappa skrev några veckor efter att polisutredningen lagts ned. I förhören berättade pojkarna på ett sådant sätt att det inte kan råda något tvivel om att de var på platsen när Kevin dog och att de – eller i varje fall en av dem – medverkade till fyraåringens död. De förhör som faktiskt visades var klippta för att bekräfta SVT:s tes att pojkarna var oskyldiga. Vad gäller pappans anteckningar tillkom de förvisso efter att polisutredningen hade avslutats, men hade betydelse för bedömningen av pojkarnas medverkan i mordet. Det var grovt vilseledande att inte presentera dessa delar av utredningen i dokumentären.

SVT vilseledde tittarna om pappans minne av att en av pojkarna berättat för honom om mordet samma kväll

Pojkarnas pappa sa i förhör redan den 2 och 15 september 1998 att han var nästan säker på att B på mordkvällen sagt att pojkarna sett Kevin ligga och flyta i vattnet. På fråga från polisen om varför han inte berättat detta tidigare svarade han att han måste ha förträngt det.

Detta berättade inte SVT. I stället sades att pappan först i mitten av oktober – sedan han fått narkotikaklassat sömnmedel på sjukhuset – tyckte sig minnas vad B berättat på mordkvällen och då skrivit anteckningar om detta. Det är uppenbart att SVT ville förmedla att pappans minne inte var att lita på och att polisen gjorde fel som använde den sortens uppgifter som ett argument för att bröderna var vid vattnet när Kevin dog.

Det var inte felaktigt att beskriva pojkarnas berättelse som ett erkännande

SVT gör gällande att det var felaktigt, som K sa, att bröderna hade erkänt att de hade orsakat Kevins död. Enligt dokumentären var detta K:s egen missvisande tolkning. Han förfogade över den när utredningsresultaten presenterades och har sedan dess undanhållit fakta.

Det blev visserligen inte alldeles klarlagt hur Kevin närmare bestämt dog. Men detta var inte heller nödvändigt för åklagarens beslut att avsluta utredningen när bedömningen var att det var barn som var skyldiga. Det fanns ingen som helst anledning att ifrågasätta detta.

Det kan diskuteras om ordet erkännande var adekvat för att beskriva det som bröderna hade sagt. Men de hade beskrivit ett händelseförlopp där de var närvarande när Kevin dog och hade lämnat uppgifter av sådan innebörd att det var fullt motiverat att dra slutsatsen att Kevins död var uppklarad. Och att sammanfatta pojkarnas berättelse som ett erkännande var fullt försvarligt. I alla händelser var det grovt felaktigt att beskriva det som K sa som felaktigt eller vilseledande.

SVT gav en missvisande beskrivning av styvmammans minnen och lade ord i hennes mun

I såväl den andra som tredje delen av dokumentären diskuterades vad pojkarnas styvmamma mindes och inte mindes. Dokumentären förmedlade intrycket att styvmamman var långt ifrån säker på att hon mindes att B hade berättat något redan på mordkvällen. I förhör med styvmamman den 24 och 25 augusti och den 2 september 1998 framgick dock att hon inte alls var osäker på vad hon mindes.

I den tredje delen diskuterades huruvida styvmamman mindes att B:s byxor var blöta när han kom hem på mordkvällen. Även beträffande de blöta kläderna förmedlade dokumentären uppfattningen att styvmamman var långt ifrån säker på sitt minne. Och SVT:s reporter bidrog i intervjun med henne med en möjlig

förklaring, nämligen att hon var sönderstressad. Av förhöret den 20 oktober 1998 framgår att det knappast var fråga om ett frampressat och osäkert minne.

Det hölls inte alls för många förhör med pojkarna

SVT hävdade i dokumentären att det var ett allvarligt fel att det hölls så många förhör med pojkarna och att något enda förhör med var och en av dem hade varit det normala. Självklart måste barn som misstänks vara inblandade i dödsfall förhöras på det sätt som omständigheterna kräver. Ofta tar det lång tid och många förhör att få barn att berätta om något obehagligt som de varit med om.

Pojkarna hade inte något starkt alibi

Enligt den bild som gavs i dokumentären hade pojkarna ett starkt alibi och polisen kritiserades hårt för att inte ha beaktat det. Polisen bedömde att det som pojkarnas tioårige lekkamrat hade sagt inte innebar att pojkarna inte kunde ha varit nere vid vattnet. Detta var utan tvivel en korrekt bedömning, åtminstone sedan det kommit fram en rad omständigheter som talade för att pojkarna faktiskt hade varit vid vattnet när Kevin dödades. Att en person, därtill ett barn, berättar på ett visst sätt innebär naturligtvis inte att uppgifterna alltid ska tas för goda. Enligt alla rimliga bedömningsgrunder var det riktigt av polisen att inte behandla tioåringens berättelse som ett alibi, utan bara som en del av den samlade bevisbilden.

N påstods vara ansvarig för brister och fel i utredningen

I dokumentären hördes N förklara att det ofta behövs många förhör med barn som har varit inblandade i en obehaglig händelse. När några av förhören med pojkarna sedan visades gick tanken till N:s rekommendation. SVT berättade inte att det var andra psykologer som ansvarade för barnens välbefinnande under förhören. N deltog inte i förhören och anser att delar av dem var olämpliga.

Enligt SVT kom N till orten för att hjälpa till med en särskild sorts vallning där han hoppades få kontakt med bortträngda minnen av Kevins död. Detta var en vild förvrängning av vad N avsåg att hjälpa till med och vad som faktiskt hände. Att locka fram bortträngda minnen var det överhuvudtaget inte fråga om.

A och B hade visst sagt något om mordet före bilturen till polishuset

Speakerrösten sa i den första delen av dokumentären att pojkarna när de kördes in till polishuset en knapp vecka efter mordet inte hade sagt ”något om detta tidigare”, därmed syftande på om de hade sagt att de var nere vid vattnet när Kevin dog. Av utredningen framgår att påståendet var felaktigt.

Det stämmer inte att A och B inte hade några som helst minnen av mordet

SVT:s speakerröst sa att A och B inte hade några som helst minnen av att ha begått mordet. Även om man ställde frågan i dag till A och B är det knappast försvarbart att utifrån deras svar göra detta tvärsäkra uttalande.

Poliserna hade inte alls olika uppfattningar om pojkarnas skuld

I första delen av dokumentären sa berättarrösten att L och M hade en helt annan minnesbild av pojkarnas erkännande än K. Dokumentärens bild av en splittring poliserna emellan var vilseledande. L och M tycks i realiteten ha sagt ungefär samma sak som K, fast med andra ord.

I första delen förekom ett uttalande från L där hon sa att det var något som inte stämde på en plats i framställningen där intrycket blev att hon uttryckte en tvekan om pojkarnas medverkan. Så var hennes uttalande sannolikt inte alls avsett att förstås.

Inslagen i *Gomorron Sverige* och *Aktuellt*

Det var klart olämpligt att en anställd på SVT, det vill säga journalisten som gjort dokumentären, fick sitta i *Gomorron Sverige* och uppmana till hot mot K genom att säga att han inte skulle våga visa sig ute på gatorna efter att den tredje delen i dokumentärserien hade sänts.

Vidare tilläts journalisten att i *Aktuellt* gå till attack mot K. Han kallade K en ful filur, sa att han hade ljugit i 18 år, att han inte hade någon som helst respekt för sanning, hederlighet och vanlig mänsklig anständighet och att det var ett kalkylerat bedrägeri av K att sätta dit två små barn. Det var allvarliga anklagelser och ett ställningstagande från SVT. Journalisten var inte alls opartisk utan förde fram sina egna åsikter. I intervjun med kriminologiprofessorn sa denne att polisen utan tvekan begått tjänstefel och att pojkarna utsatts för psykisk misshandel, vilket också var ett ställningstagande eftersom frågan inte är prövad.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SVT anser att sändningarna överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

Dokumentärserien i *Dokument inifrån*

Förhören beskrevs sakligt och SVT undanhöll inte något som skulle kunna styrka att pojkarna mördade Kevin

Dokumentärens syfte var att jämföra polisens påståenden om hur förundersökningen bedrevs och hur mordgåtan löstes med det som dokumenterats i förundersökningsprotokollet. En central del av granskningen var att undersöka om det erkännande som K hänvisat till fanns i verkligheten.

A förhördes vid sammanlagt 16 och B vid sammanlagt 20 tillfällen. Eftersom bröderna vid ett tillfälle hördes tillsammans blir det totala antalet förhör som hölls med dem 35. SVT:s redaktion fick under granskningens gång tillgång till såväl förundersökningsprotokollet som videoupptagningar från förhören.

Redaktionen analys visade att förhören med tanke på pojkarnas låga ålder ofta var mycket långa, att frågorna var extremt ledande och att upprepningar av frågor vid ”fel” svar förekom frekvent. Polisen ignorerade stora mängder påståenden som talade mot barnens inblandning och det fanns rikliga inslag av att polisen förde över information till barnen – man berömde barnen då de kom med uppgifter som utredarna uppenbarligen önskade höra och rättade eller ignorerade sådana uppgifter som stred mot utredarnas hypoteser. Det förekom även att pojkarna hotades med att förhören inte skulle upphöra om de inte ”berättade” och de uppgifter som de faktiskt kom med under förhören var ofta osannolika, bevisligen felaktiga eller inbördes oförenliga. Detta gäller även de sista två förhören med pojkarna.

Pojkarna kom i förhören med väldigt många uppgifter som poliserna visste inte var sanna och som borde ha lett till en misstanke om att A och B inte kunde skilja på fantasi och verklighet. Det framkom också av analysen att pojkarna, trots de suggestiva förhörstekniker som användes, aldrig erkände mordet på Kevin. Dokumentärens slutsats att ingen av pojkarna erkände sig skyldig till att ha dödat Kevin var således baserad på fakta.

Under arbetet med dokumentären ville redaktionen få en *second opinion* om kvaliteten i den förhörsteknik som användes och även ett expertutlåtande om A och B:s trovärdighet i förhören. Redaktionen lät därför en rättspsykolog och docent i psykologi vid Helsingfors universitet analysera alla utskrifts från förhören. Rättspsykologen är en av Nordens främsta experter på barnförhör. När hon analyserade förhören använde hon samma metod som i sin forskning och i de bedömningar av barnförhör som hon gjort som sakkunnig i domstol. Efter att ha tagit del av hela innehållet i förhören med båda pojkarna gav hon följande omdömen i intervjuer med SVT:

När jag läste igenom det här fallet först så tänkte jag att jag ska försöka markera ut de allra mest ledande frågorna eller de frågor som allra mest liksom på något vis för barnen in på ett visst spår eller tvingar dem att svara på ett visst sätt. Men det visade sig helt omöjligt för att de här förhören består ju liksom till hälften av ledande frågor. Det är otroligt påtryckande och ledande förhör. Så att här finns nog inga större försök att få barnens egna versioner eller egna uppfattningar. [...] [Förhören] var ju vansinnigt många och vansinnigt långa och över loppet av flera månader. Där man har liksom då frågat dem samma frågor på nytt och på nytt och på nytt och väldigt kraftigt signalerat vilka svar som är önskvärda och vilka som inte är det. [...] Att de här ledande förhören som konsekvens har fått att man har utpekade här två små barnen till mördare är ju obegripligt, och en fruktansvärd orätt, tänker jag. Och jag tänker också att det [är] svårt att tro att det här fallet, de här förhören, skulle ha kunnat bedömas som tillförlitliga ifall det här skulle ha gått till en rättegång. Så att det är nästan att beklaga att det inte gick så långt därför att de här tål ju absolut ingen närmare granskning, de här förhören. Jag tror inte att man behöver ha en docentur i rättspsykologi för att se att här är jättestora problem, jag tror att det är lätt för alla som har barn att förstå att om man utsätter en femåring eller en sjuåring för sådana här långa, pinande förhör så kan man nog få fram precis vad som helst. [...] I det material som jag har sett i alla fall, de här utskrivna förhören, så verkar det ju inte finnas tillstymmelse till indikatorer på att de här pojkarna skulle ha bekommit det här mordet.

Månaderna innan dokumentären sändes fick även DN tillgång till utskrifter av förhören med A och B och planerade en kritisk artikel om fallet. Som ett led i researchen gav DN en docent vid Göteborgs universitet till uppgift att analysera förhören. Även hon är expert på barnförhör. Eftersom både rättspsykologen och docenten tog del av materialet mot tystnadslofte har deras analyser gjorts oberoende av varandra. Ändå sammanfaller deras slutsatser. Båda experterna dömer ut uppgifterna som kommer fram i förhören som otillförlitliga. Ingen av dem hittade något som liknar det erkännande K beskrivit.

Det fanns också mordutredare som i intervju med SVT gav en annan bild av det påstådda erkännandet än K. Denna alternativa bild av hur mordet löstes förmedlades också i dokumentären. L, som höll i nästan alla förhören med bröderna, och M, som hade till uppgift att bygga en känslomässigt nära relation till pojkarna och som även aktivt deltog i de sista förhören, sa i första delen av dokumentären att pojkarna inte kom med något egentligt erkännande. L och M ansåg i stället att barnen bevisades vara skyldiga till brottet genom att de i de sista förhören lämnade uppgifter om skadorna på Kevins kropp som bara mördaren kunde känna till. L:s och M:s påståenden kontrollerades sedan mot förundersökningsprotokollet. Det visade sig att inte heller deras minnesbilder stämde. Det var poliserna själva som i de sista förhören informerade pojkarna om Kevins skador.

Anmälarna hävdar att SVT undanhöll uppgifter i de två sista förhören med A och B och citerar pojkarnas beskrivningar av hur de bar Kevin till fyndplatsen under förespegling av att det är uppgifter som talar för att barnen i polisförhören sanningsenligt berättat om ett mord. Utredningens egen kriminaltekniker slog i dokumentären dock fast att det är helt uteslutet att uppgifterna kan vara riktiga. Barnen kan inte ha burit Kevins kropp 30 meter till fyndplatsen – Kevin var barbent men saknade skrapmärken på ben och fötter.

SVT vill också understryka att den kompletta utskriften av bara det sista förhöret med B är 155 sidor lång. Anmälarnas citatsamling ur samma förhör är elva sidor lång och utgör alltså cirka sju procent av den totala längden. Om SVT eller de experter på barnförhör som analyserade förhören för SVT:s och DN:s räkning bara fått tillgång till sju procent av ett enda av de 20 förhör som gjordes med B hade de inte kunnat göra någon analys. Om de 35 förhören hade kunnat återges i sin helhet i programmen – vilket hade krävt en mycket lång dokumentärserie – hade bilden att pojkarnas berättelser saknade trovärdighet kvarstått oförändrad. Detta bekräftas av experternas av varandra oberoende analyser av alla förhör.

Anteckningarna är inte tillförlitliga och skrevs efter att polisutredningen lagts ned

De anteckningar anmälarna hänvisar till är inte skrivna av pojkarnas pappa utan av deras biologiska mamma. Hon överlämnade fotokopior av de 62 handskrivna sidorna till SVT. Anteckningarna utgör minnesanteckningar från samtal som

barnens tre föräldrar hade med A och B efter det att brottsutredningen avslutats och barnen pekats ut som mördare.

Föräldrarna uppmanades att själva förhöra sina barn om mordet. Utgångspunkten var polisens bestämda påstående att barnen erkänt mordet på Kevin, en uppgift föräldrarna i det läget trodde på. Ingen av föräldrarna hade närvarat vid de förhör då pojkarna påstods ha erkänt, så de fick lita på polisens ord. Av anteckningarna framgår att föräldrarnas intervjuteknik om möjligt var ännu mer suggestiv och ledande än polisens. Samtalen byggde i det närmaste helt på ledande frågor och på samma sätt som i polisförhören svarade pojkarna med en mängd bevisligen felaktiga eller motsägelsefulla uppgifter.

På vilket sätt anmälarna menar att uppgifterna i anteckningarna bekräftar att A och B hade något med Kevins död att göra framgår inte. Kevin hade inga skador som är förenliga med det som beskrivs och ingenting talar för att de olika barn som nämns skulle ha något med Kevins död att göra. Utskriften av samtalen antyder tvärtom att pojkarna sa saker för att tillfredsställa sina föräldrar.

Att anteckningarna skulle ha haft betydelse för bedömningen av pojkarnas medverkan till Kevins död kan heller inte stämma. Anteckningarna gäller samtal som fördes två veckor efter att förundersökningen lagts ned och kan därför inte ha haft någon som helst inverkan på mordutredningen. Anteckningarna avhandlades därför inte heller i dokumentären.

Pappan var inte säker på att han hört pojkarna berätta om Kevin på mordkvällen

Att pojkarnas pappa till en början inte mindes att barnen sagt något om Kevin på mordkvällen framgår av förundersökningen. I upprepade förhör sa han att han inte hört pojkarna prata om Kevin på mordkvällen och att styvmamman inte sagt ett ord om något sådant förrän hon förhördes en dryg vecka efter Kevins död. Polisen hade även förhört den gästade familjen, som sagt att ingen pratat om Kevin under deras besök och att barnen uppträtt precis som vanligt, vilket gav stöd åt pappans bild att ingen pratat om Kevin på söndagskvällen.

När pappan konfronterades med uppgifter som styvmamman uppgett i förhör sa han sig fortfarande vara säker på att han själv inte hört något sådant på mordkvällen, men att han var öppen för att lita på att hustrun mindes rätt. Tilläggas bör att pappan gavs intrycket att hustruns berättelse kom spontant.

Anmälarnas påstående att pappan senare själv skulle ha blivit säker på att han också hört pojkarna prata om Kevin på mordkvällen saknar stöd i förundersökningen. Det faktum att pappan sa sig tro att han förträngt att han hört pojkarna prata om Kevin stödjer snarare slutsatsen att han accepterat styvmammans beskrivning av sin minnesbild och gjort den till sin egen. I förhör med styvmamman sa hon sig vara ensam om minnesbilderna, något hon knappast hade sagt om hon varit säker på att hennes man mindes samma sak.

Vad gäller de anteckningar pappan gjorde på psyket sades inte i dokumentären, såsom anmälarna påstår, att han mindes att B kommit in och berättat något om Kevin. Det som sades var att pappan tyckte sig minnas att B ritat en teckning av Kevin flytande ute i vattnet norr om flytbryggan. På den avslutande presskonferensen slog polisen fast att Kevin inte drunknade. Pojkarna sades ha strypt honom med en pinne inne på land, varefter de skulle ha släpat honom till lastpallen. Den teckning som pappan sa sig minnas att B ritat föreställde Kevin flytande i det djupa vattnet norr om flytbryggan och skildrade därmed en drunkning som polisen kommit fram till inte hade inträffat.

Pappans minne av att B ritat en teckning kom dessutom när han legat inlagd på psyket en längre tid. Förundersökningen visar att han befann sig under stark stress, att utredarna pressade honom att samarbeta med polisen och att han fick narkotikaklassade preparat. Det är känt att trovärdigheten i en förhörd persons utsagor kan påverkas av medicinering, särskilt då det finns narkotikaklassade preparat med i bilden. Vid granskning av ett rättsfall är det därför av stor vikt att undersöka i vilken mån vittnen och misstänkta kan tänkas ha påverkats inte bara av stress och felaktiga förhörsmetoder utan också av eventuell medicinering.

Pojkarna erkände aldrig mordet, vilket förundersökningsledaren påstod

I dokumentärserien konstaterades att K i många sammanhang påstått att A och B erkände mordet på Kevin. Han upprepade samma påstående i många av intervjuerna för *Dokument inifrån*. K:s förklaring till pojkarnas skuld var entydig: i slutet av utredningstiden kom A och B med detaljerade och tydliga erkännanden av hur de ströp Kevin till döds och sedan släpade hans kropp till fyndplatsen. I dokumentären förmedlades således att K betraktade pojkarnas erkännande som skälet till att han kunde peka ut dem som mördare.

Anmälarna vill styrka tesen att det var korrekt av K att påstå att pojkarna erkänt mordet genom att hänvisa till några citat ur de sista förhören med pojkarna men preciserar inte på vilket sätt dessa citat skulle tala för att bröderna erkände mordet på Kevin. SVT har i dokumentären och i detta yttrande visat att barnen när förundersökningen lades ned aldrig hade kommit med något erkännande.

Förhören med styvmamman beskrevs sakligt och uppgiften om att hon var stressad kom från förundersökningen och inte från SVT

Pojkarnas styvmamma hävdar i dag att hon i förhören pressades mycket hårt att gå med på saker som hon egentligen inte trodde på och att hon befann sig i ett tillstånd av närmast förlamande stress. Uppgiften om att styvmamman var svårt stressad under förhören kom dock ursprungligen varken från SVT:s reporter eller från henne själv, utan från förundersökningsprotokollet och hennes sjukjournal. Detta var därför en självklar utgångspunkt när hon intervjuades.

Förhöret där styvmamman första gången nämner något om att B skulle ha pratat med henne om Kevin på mordkvällen hölls ett och ett halvt dygn efter att hon

blivit inlagd på psyket. Bakgrunden var att B sagt till polisen att A kommit till honom och berättat att han sett Kevin mördas med kniv. B påstod att han sedan berättat detta för sin styvmamma. När styvmamman förhördes fick hon dock inte veta att B påstått att han pratat med henne om att A hade sett ett mord.

I dokumentären återgavs polisens egen beskrivning av hur det gick till då styvmamman för första gången sa sig minnas att B pratat om Kevin före fisketuren. Om tittaren enligt anmälarna fick intrycket att hon var ”långt ifrån säker på att hon mindes” är det samma uppfattning som man kan få om man läser polisens eget referat. Således förmedlades en korrekt bild av polisens referat av förhöret med styvmamman på psyket den 24 augusti 1998.

Även vad gäller styvmammans uppgifter om att B skulle ha haft blöta byxor när han kom hem på mordkvällen speglade dokumentären på ett sakligt sätt den bild som ges i förundersökningen. Förhöret där styvmamman för första gången fick frågan om B:s byxor var blöta hölls över två månader efter mordet.

SVT vill i sammanhanget poängtera att ingen av poliserna som intervjuades för dokumentären någonsin hävdade att pappans och styvmammans uppgifter i förhören spelade någon roll för att fallet löstes. K var mycket tydlig med att det var barnens erkännande som blev fallets lösning. Det finns därtill belägg för att K i verkligheten inte fäste den tilltro till föräldrarnas uppgifter som det framstår som i anmälan. Detta framgår bland annat av en rapport om utredningen från 2000 i vilken K nämner uppgiften om de blöta byxorna men samtidigt slår fast att det inte alls är säkert att den var sann.

Lagen rekommenderade 1998 att polisen endast förhörde barn en gång

Uppgiften om det antal barnförhör som rekommenderades 1998 kom från förundersökningskungörelsen (1947:948). Enligt lagtexten bör förhör med barn äga rum endast en gång. Detta konstaterades för övrigt av K själv i en opublicerad intervju som SVT gjorde med honom under arbetet med dokumentären.

Pojkarnas alibi beskrevs sakligt och opartiskt

I dokumentärserien berättades det att A och B:s familj hade besök av goda vänner samma kväll som Kevin dog. Efter att man ätit middag gick barnen ut och lekte en stund på gatan och i en sandlåda utanför huset. Familjen bodde på andra våningen och det gick att se gatan och sandlådan från lägenheten.

Polisen började förhöra medlemmar av den gästande familjen åtta dagar efter Kevins död. I de tre förhören med den gästande tioåringen uppger han konsekvent att han lekte med A och B under hela den stund då barnen befann sig utomhus. De båda bröderna försvann aldrig iväg på egen hand. Tioåringen stod fast vid detta vittnesmål även när polisen, felaktigt, sa till honom att de redan visste att A och B gått till vattnet på söndagskvällen.

Det var dock inte bara tioåringen som gav bröderna alibi utan även mamman i den gästande familjen. Hon säger i förhören att hon med täta mellanrum tittade till barnen genom fönstret och att hon såg dem leka alldeles utanför huset. Den gästande pappan lämnade uppgifter som styrkte alibit. Han berättade att alla barnen var samlade utanför huset när han kom ut för att åka iväg på fisketuren. A och B uppträdde precis som vanligt och inget tydde på att de upplevt något ovanligt eller skrämmande. Den gästande familjens uppgifter bekräftas på flera viktiga punkter av andra förhör i förundersökningsmaterialet.

Anmälarnas påstående att polisen inte skulle ha betraktat den gästande familjens uppgifter som viktiga eller trovärdiga saknar stöd i förundersökningen. Utredarna gjorde tvärtom i nästan två månaders tid intensiva försök att få familjen att ändra sig. Förhören med familjen upphörde först bara ett par veckor innan hela utredningen förklarades avslutad. Ingen av poliserna som SVT intervjuade kunde förklara varför man slutade förhöra den gästande familjen och varför uppgifterna som de lämnat aldrig mer nämndes. Inte heller K gav i någon av de tio intervjuer som SVT gjorde med honom någon förklaring till detta.

N sades aldrig ha varit ansvarig för hur förhören hölls och uppgiften om att han föreslog att pojkarna trängt bort minnen kom från polisens utredare

Dokumentären innehåller varken några påståenden eller antydningar om att N på något sätt var ansvarig för hur förhören med pojkarna hölls. Det framgår att förundersökningsarbetet leddes av K och att N anlätades som extern konsult.

I anmälan uppges att N i dag anser att det fanns inslag i förhören som var olämpliga. Något sådant har han så vitt SVT känner till inte yttrat i något sammanhang före SVT:s granskning. Om han hade låtit sig intervjuas för programmen hade han kunnat framföra eventuella nya synpunkter på förhören, men han avböjde att medverka. Eftersom N inte lät sig intervjuas var redaktionen i stället hänvisad till vad han tidigare sagt offentligt om förhören. N har i flera sammanhang berättat att han tog del av både utskrifter och videoinspelningar av förhören med A och B. Detta förklarade han bland annat i en radiointervju 1999. Där sa N också att utredningen på ett exemplariskt sätt hade hjälpt pojkarna att hitta, söka och orka möta sina minnen av mordet.

Att polisen verkligen hoppades att A skulle få tillbaka bortträngda minnen genom vallningen på mordplatsen framgår tydligt av intervjuerna med poliserna. Förundersökningen visar att N personligen var på plats för att bistå polisen i samband med vallningen. Det framgår också att det var N själv som föreslagit att en vallning skulle genomföras för att hjälpa barnen att minnas mordet och att man skulle använda en docka i naturlig storlek föreställande Kevin. Enligt egna uppgifter hade N då följt förhören med pojkarna via utskrifter och förhörsvideor som skickats till honom. Han visste därför att barnen aldrig nämnt det strypmord som polisen utredde. I praktiken hoppades han alltså att vallningen skulle locka fram minnesbilder som barnen aldrig tidigare nämnt.

Det var utredaren M som i programmet sa att N i egenskap av utredningens konsult förmedlade att A och B förträngt sina traumatiska minnen av mordet. Research visar att det finns en rad omständigheter som talar för att M ger en korrekt bild av de råd N gav som konsult. En sådan omständighet är att K i intervjuerna med SVT beskrev det som en utgångspunkt i utredningarna att A och B förträngt sina minnen av mordet. Förträngningsidén redovisades även av K på polisens avslutande presskonferens den 2 november 1998.

Pojkarna hade i tidigare polisförhör inte sagt någonting om mordet före bilresan till polisbuset och föräldrarna beskrev uppgifterna som helt nya

Speakerrösten om att pojkarna – när de blev körda till polisen den 22 augusti 1998 – inte tidigare hade sagt något om att A skulle ha sett Kevin bli mördad syftade på vad de hade sagt i tidigare polisförhör. Som framgick i dokumentären hade polisen pratat med pojkarna flera gånger tidigare under veckan, men ingen av dem hade då sagt någonting om att A skulle ha varit vittne till Kevins död. Speakerrösten speglade också det faktum att föräldrarna beskrev barnens uppgifter som helt nya när de förhöordes på polisstationen.

A och B sa själva till SVT att de inte har eller har haft några minnen av mordet

Formuleringen att A och B inte hade några som helst minnen av att ha begått mordet syftade på att de i intervjuer med SVT framfört att de inte har eller har haft några sådana minnen. Att det var brödernas egna uppgifter som åsyftades bör ha varit uppenbart för tittarna.

Poliserna tvivlade inte på pojkarnas skuld men hade olika uppfattningar om hur de pekats ut

Av dokumentären framgick tydligt att såväl K som L och M ansåg att barnen bevisats skyldiga till mordet på Kevin. Skillnaden poliserna emellan var att K ansåg att barnen gett ett tydligt erkännande, medan L och M inte ansåg att det gått till så. K, L och M hade således olika minnesbilder av hur förundersökningen avslutades och det var detta som konstaterades i dokumentären.

Anmälarna tolkar L:s uttalande om att hon tyckte att det var något som inte stämde första gången hon träffade pojkarna som att hon ifrågasatte att de verkligen mördat Kevin. Det måste ses som en långsökt tolkning. Som framgick av dokumentären ansåg L att pojkarna lämnade uppgifter om Kevins skador som bara mördaren kunde känna till och att de därmed bevisats skyldiga till mordet. Med uttalandet ville hon uppenbarligen förmedla att hon redan från början anade att bröderna kunde vara inblandade i gärningen – inte att de var oskyldiga. I den mån detta verkligen kunde missförstås framgick det tydligt i sista delen att hon var lika säker på pojkarnas skuld som K, bara av andra skäl.

Inslaget i *Gomorron Sverige*

Journalisten var inbjuden till *Gomorron Sverige* i egenskap av en känd dokumentärfilmare som gjort en uppmärksamman dokumentärserie i SVT. Han är inte fast anställd vid SVT men hade producerat serien på uppdrag av

Dokument inifrån. SVT Nyheter hade redan innan den första delen sändes upprepade gånger sökt K för en kommentar till de uppgifter som framkom i dokumentären. Han valde dock att inte ställa upp i någon intervju för SVT. K lät sig i stället intervjuas i Expressen den 15 maj 2017. Uppgifterna från intervjun i Expressen redovisades av *Gomorron Sveriges* programledare.

I intervjun i *Gomorron Sverige* kommenterade journalisten K:s agerande utifrån resultatet av den noggranna granskningen av förundersökningen. SVT beklagar att anmälaren har tolkat innebörden i journalistens svar som en uppmaning till hot mot K. SVT menar att innebörden i svaret tvärtom är att han trodde att K – som tidigare hyllats för sin utredning av fallet – skulle skämmas och få ett skadat anseende efter att den tredje delen av dokumentären sänds.

Inslaget i *Aktuellt*

Den tredje delen av dokumentärserien hade sänds samma kväll och *Aktuellt* dominerades därför av inslag och studiontervjuer kring dokumentären. Den hade satt igång en omfattande debatt och fick stora följder.

Eftersom K valt att helt avstå intervjuer med SVT Nyheter valde SVT att sända den tv-intervju som K gjort för Expressen för att så väl som möjligt presentera K:s perspektiv. Programledaren påpekade också att K bjudits in till studion men tackat nej. Även N var inbjuden som gäst till *Aktuellt* och hade tackat ja, men valde att ställa in sin medverkan med kort varsel. N erbjöds i stället möjlighet att ge sin bild i *Gomorron Sverige* följande dag, där han medverkade i en tio minuter lång intervju. Förutom K och N hade *Aktuellt*-redaktionen sökt flera andra inblandade i utredningen som alla tackade nej till medverkan. Detta redovisades på en skärm i programmet. Enligt granskningsnämndens väletablerade praxis ska en parts vägran att svara på kritik inte förhindra sändning. Dokumentären tillhörde årets mest uppmärksammade granskningar och SVT såg det som en självklarhet att fullfölja intervjun med journalisten trots att N lämnat återbud.

Journalisten hade vid tiden för intervjun arbetat i ett års tid med att granska fallet tillsammans med flera kollegor. Han var inbjuden som gäst baserat på den expertkunskap han har i fallet och bemötte också i direktsändningen de – i flera fall rent felaktiga – uppgifter som K lämnat i intervjun med Expressen. Inom ramen för det granskande uppdrag som sändningstillståndet ålägger SVT finns det utrymme för att dra slutsatser utifrån en väldokumenterad granskning utan att det anses strida mot kravet på opartiskhet. Journalisten uttalanden bör i det sammanhanget ses som hans slutsatser efter granskningen av fallet. Som expert bör journalisten anses ha ett större utrymme att göra värderande uttalanden än en programledare, något som granskningsnämnden tidigare konstaterat. Intervjun och journalistens slutsatser bör också bedömas utifrån SVT:s uppgift att kommentera och belysa händelser och skeenden.

Journalistens ordval kan i efterhand i vissa fall anses vara mindre lämpliga, men det var formuleringar som gjordes i direktsändning efter att han fått ta del av en intervju med K som han visste innehöll felaktiga uppgifter. Programledaren ställde en rad kritiska frågor till journalisten och utgick från den kritik och de uppgifter som K fört fram i Expressen. Vid två tillfällen poängterade programledaren också att K inte var på plats för att kunna försvara sig.

Kriminologiprofessorn presenterades i sin intervju som just professor och kriminolog. I den egenskapen är han väl känd för publiken som medverkande expert. SVT kan inte se att hans kommentarer gick utöver vad som är godtagbart för en sådan medverkande. Det framgick även i sändningen att de poliser som höll i förhören bjudits in till *Aktuellt* men avböjt medverkan.

INFORMATION

Anmälarna och SVT har kommit in med förhørsutskrifter och annat material som granskningsnämnden tagit del av men som inte återges i detta beslut.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet). Kraven på opartiskhet och saklighet tillämpas enligt praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Bestämmelsen innebär bland annat att en programledare eller reporter inte får göra värderande uttalanden eller ta ställning i kontroversiella frågor. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande.

Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SVT ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden samt granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna (8 § i sändningstillståndet). Dessa skyldigheter innebär enligt praxis att ett program eller inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet. Om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska dock den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

Granskningsnämnden får besluta att ett programföretag som brutit mot villkor i sitt sändningstillstånd på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut (17 kap. 10 § radio- och tv-lagen).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Dokumentärserien i *Dokument inifrån*

Granskningsnämnden vill förtydliga att det inte ankommer på nämnden att göra en prövning av skuldfrågan i fallet. Vad nämnden har att pröva är om SVT visat grund för framställningen och i övrigt utövat sändningsrätten opartiskt och sakligt sett till de förhållanden som rådde vid tidpunkten för sändning.

Dokumentärserien hade en kritisk infallsvinkel och undersökte på vilka grunder de båda pojkarna befunnits skyldiga till mordet på Kevin och hur polisens arbete hade gått till. En sådan utgångspunkt ligger väl i linje med SVT:s uppdrag att kommentera och belysa händelser och skeenden samt att granska bland annat myndigheter. Utifrån de uppgifter som förts fram i ärendet kan nämnden inte finna att framställningen var felaktig eller vilseledande eller att den utelämnade i sammanhanget väsentliga uppgifter.

Mot den bakgrunden anser nämnden att programmen inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Inslagen i *Gomorron Sverige* och *Aktuellt*

Den journalist som gjort dokumentären var enligt handlingarna i ärendet inte fast anställd av SVT, men framstod enligt nämndens mening ändå som en företrädare för programbolaget. Detta i synnerhet eftersom han gjort dokumentärserien på SVT:s uppdrag och själv var berättarröst samt att han i telefonsamtal med brödernas pappa i seriens första del uppgav att han jobbade för SVT. Journalistens uttalanden i *Aktuellt* om att K stått för ett kalkylerat bedrägeri, saknade respekt för sanning, hederlighet och vanlig mänsklig anständighet och var en mycket ful filur innebar ett personangrepp som passerade gränsen för vad som kan accepteras inom ramen för opartiskhetskravet. Inslaget i *Aktuellt* strider därför mot detta krav.

Vad gäller kriminologiprofessorn har nämnden i tidigare beslut funnit att han är återkommande expert i SVT och har godtagit vida ramar för hans personligt präglade ställningstaganden i förhållande till kraven på opartiskhet och saklighet. Hans uttalanden i *Aktuellt* medför inte att SVT har åsidosatt dessa krav.

Vidare anser nämnden att inslaget i *Gomorron Sverige* inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Detta beslut har fattats av Kristina Ståhl, Jan Holmberg, Clas Barkman (skiljaktig), Berivan Yildiz, Gunnar Springfeldt och Bo-Erik Gyberg efter föredragning av Rasmus Johansson.

På granskningsnämndens vägnar

Kristina Ståhl

Rasmus Johansson

SKILJAKTIG MENING

Ledamoten Clas Barkman är skiljaktig. Han anser att inslaget i *Aktuellt* borde frias och anför följande.

Både journalisten som gjort dokumentären och kriminologiprofessorn var så kallade tillfälligt medverkande för vilka kraven på opartiskhet och saklighet ställs lägre än på företrädare för SVT. Deras ibland tillspetsade och kritiska uttalanden balanserades av att programledaren i det direktsända inslaget ställde kritiska frågor och redogjorde för de invändningar mot dokumentären som K lämnat i en tidningsintervju. Journalistens och kriminologiprofessorns uttalanden var därför i sitt sammanhang förenliga med kraven på opartiskhet och saklighet.

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.